

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВИСШ СЪДЕБЕН СЪВЕТ

1000 София,
ул. „Екзарх Йосиф”, № 12

Администрация: тел.: 02/930 49 57; факс: 02/980 76 32

Изх. №

Дата:

**ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

**СТАНОВИЩЕ ОТ
ПЛЕНУМА НА
ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ**

по конституционно дело № 12/2021 г.
на Конституционния съд на
Република България

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С Определение от 29 юни 2021 г. на Конституционния съд по конституционно дело № 12/2021 г. е допуснато за разглеждане по същество искане от омбудсмана на Република България за установяване на противоконституционност на разпоредбата на чл.64, ал.2, изречение второ от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК) (обн., ДВ, бр.86 от 28.10.2005 г., посл.изм., ДВ., бр.29 от 09.03.2021 г.).

Оспорваната разпоредба допуска при обявено извънредно положение, военно положение, бедствие, епидемия, други форсмажорни обстоятелства или при изразено писмено съгласие на обвиняемия и неговия защитник, разглеждането в съдебно заседание на вземане на мярка за неотклонение „задържане под стража“, обвиняемият да може да участва в него чрез видеоконференция.

С посоченото Определение Висшият съдебен съвет е конституиран като заинтересована институция, като му е предоставен 30-дневен срок за предоставяне на становище.

Във връзка с горното пленумът на Висшия съдебен съвет реши:

Разпоредбите на чл.64, ал.2, изречение второ от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК) (обн., ДВ, бр.86 от 28.10.2005 г., посл.изм., ДВ., бр.29 от 09.03.2021 г.) не са противоконституционни, тъй като не противоречат на чл.29, ал.1, чл.30, ал.1 и чл.56 във вр. с чл.122 от Конституцията на Република България.

Правото на свобода в системата на ценностите заема централно място. Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи въвежда минимални стандарти за защита на правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ), които следва да се спазват от държавите членка на Съвета на Европа, респективно да не се поставят ограничения в тази посока, освен тези изрично посочени в нея. В светлината на горното българският законодател се стреми да наложи европейските гаранции за защита правата на човека, като се съобразява с изискванията на обществото за ефективен и справедлив наказателен процес. Тук следва да се отбележи, че правото на свобода е твърде важно в едно демократично общество, но в определени случаи компетентните държавни органи са длъжни да предприемат ограничение на това право спрямо конкретния индивид, за да защитят от посегателства и да осигурят сигурност на останалите членове на обществото. Допустимите ограничения са посочени лимитативно в чл.5, т.1, б. „а“ – „f“ от ЕКПЧ. Нормите на Конвенцията постигат баланс между необходимостта да бъде защитено обществото и да бъдат гарантирани правата на личността от произвол.

Разпоредбата на чл.5, т.1, б. „с“ от ЕКПЧ предвижда възможността правото на свобода на конкретен индивид да бъде ограничено в случаите на законосъобразен арест или лишаване от свобода, с цел да се осигури явяването му пред компетентния съгласно закона орган, по обосновано подозрение за извършено престъпление, или когато задържането обосновано може да се смята за необходимо, за да се попречи на лицето да извърши престъпление или да се укрие, след като е извършило престъпление. Тази хипотеза за законно лишаване от свобода се отнася най-вече до вземането на мярка за неотклонение „задържане под стража“.

Българският законодател създава правила, които не допускат произволното лишаване от свобода. В тази връзка разпоредбите на НПК, съобразно предвиденото в ЕКПЧ, предвиждат решението за трайно задържане на лице да се взема само от съдебен орган, който разполага с правен и фактически статут на независимост и то да бъде взето само след

провеждане на открито, състезателно производство, даващо равни възможности за отстояване на противоположни тези.

Вносителят на искането за обявяване на противоконституционност на разпоредбата на чл.64, ал.2, изречение второ от НПК счита, че с предвиждането на възможност съдът да се произнася за вземане на мярка за неотклонение „задържане под стража“ чрез участието на обвиняемия в съдебното заседание чрез видеоконференция, се нарушава правото му на защита, правото му на свобода от мъчения, жестокост, безчовечно или унижаващо отношение, както и правото му на лична свобода и неприкосновеност.

Между основните права на обвиняемия в наказателния процес по чл.55 от НПК е правото му да участва лично в наказателното производство във всичките му фази чрез даване на обяснения по обвинението, представяне на доказателства, правене на искания, което обективира конституционното му право на защита. Това право не се нарушава чрез въвеждането на видеоконференцията по чл.64, ал.2, изр.второ от НПК. Необходимо е да се обърне внимание на обстоятелството, че нито едно от процесуалните действия, които обвиняемият би могъл да извърши присъствено, в съдебната зала не е ограничено в случаите, когато същият ще вземе участие в съдебното заседание чрез видеоконференция. Разширяването на приложното поле на видеоконференцията е предвидено единствено като една правна възможност. На органите на досъдебното производство, на съда и на самия обвиняем е предоставено правото на преценка за всеки конкретен случай дали е уместно да се използва този способ.

Следва да се постави акцент и на очертаните в чл.64, ал.2, изр.второ от НПК хипотези, при които може да се използва видеоконференцията – обявено извънредно положение, военно положение, бедствие, епидемия и други форсмажорни обстоятелства. От съществено значение е и изтъкването на факта, че участието на обвиняем чрез видеоконференция би могло да се осъществи единствено след неговото и на неговият защитник писмено съгласие.

В практиката на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ) има решения (Решение от 05.01.2007 г., по делото Марчело срещу Италия), в които съдът е приел, че участието на обвиняем в съдебно заседание чрез видеоконференция не е поставило защитата му в значително по-неравностойно положение в сравнение с останалите участници в процеса, тъй като обвиняемият е имал възможност да упражни правата и възможностите, присъщи на концепцията за справедлив процес, заложена в чл.6 от ЕКПЧ.

При обсъждане на разглежданата норма следва да се вземат предвид и положителният ефект, която тя би могла да породи във връзка с изискването

за „незабавното“ явяване на подсъдимия пред съда. Видеоконференцията би осигурила необходимата бързина и процесуална икономия.

Като аргумент на по-силното основание следва да се разгледа и възможността, която българският законодател предвижда в нормата на чл.269, ал.1 от НПК, а именно, че когато това няма да попречи за разкриване на обективната истина, делото може да бъде разгледано и в отсъствието на подсъдимия. Институтът на „задочното производство“ несъмнено представлява едно ограничаване на възможностите за пълноценно упражняване на правото на защита, което обаче е съвместимо с нормите на Конституцията на Република България.

В свое решение С-688/2018 г. Съдът на Европейския съюз приема, че когато в едно наказателно производство подсъдимият доброволно и информирано е взел решение да не се яви в съдебното заседание, то правото му на лично присъствие не е засегнато. Горното оформя становище, според което подсъдимият има не само задължение, но и право да присъства в съдебното заседание, а това предполага и правото му да откаже да присъства.

В заключение могат да бъдат обосновани изводи, че правото на лично участие в процеса на обвиняемия е израз на равенство на страните и е гаранция за справедлив процес. Въвеждането на видеоконференцията обаче не нарушава това право на лицето, нито възможностите за защита, които то му дава, тъй като чрез нея обвиняемият присъства лично в съдебното заседание, поради което искането на омбудсмана на Република България за обявяване на протиконституционност на разпоредбата на чл.64, ал.2, изр.второ от НПК не следва да бъде уважено.

С УВАЖЕНИЕ,

**БОЯН МАГДАЛИНЧЕВ
ПРЕДСТАВЛЯВАЩ ПЛЕНУМА
НА ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ**